



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060305

DOM
2016-04-25
Stockholm

Mål nr
M 4515-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-04-27 i mål nr M 363-15, se bilaga

KLAGANDE

Samhällsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun
451 81 Uddevalla

MOTPART B J

Ombud: Advokaten M F

SAKEN

Tillstånd till avloppsanläggning på fastigheten X i Uddevalla kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen miljö- och stadsbyggnadsnämndens i Uddevalla kommun beslut den 10 mars 2014 (dnr 2013:2493, bnr D 0172) att avslå B Js ansökan om tillstånd till avloppsanläggning.

Dok.Id 1259798

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samhällsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun, nedan nämnden, har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa nämndens beslut att avslå ansökan om tillstånd till enskild avloppsanläggning.

B J har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande. Gullmarns Centralbassäng, dit vattnet från avloppet leds, har måttlig ekologisk status och övergödning är ett problem. En betydande negativ påverkan kommer från just enskilda avlopp.

Den tänkta utsläppspunkten är lokaliserad till en grund badvik. Ett tillskott på kväveinnehållande avloppsvatten kan mot bakgrund av det, och då Gullmarn är påverkad av övergödning, inte bedömas som riskfritt. Även utsläpp av små mängder kväve riskerar att ge negativa konsekvenser på det marina ekosystemet om det sker just i grunda områden där vattenutbytet är begränsat. Utgående vatten från minireningsverket har vid normal funktion ett högt pH-värde, mellan pH 12 och ner till som lägst pH 9. Även detta riskerar att påverka Gullmarn negativt då vattnet som släpps ut överstiger de gränsvärden som anges i förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Detta framförallt om samtliga ca 60 fastighetsägare i området skulle använda sig av liknande lösningar. Effekterna av den typen av utsläpp är inte tillräckligt utredda.

Det förhållandet att minireningsverket uppfyller funktionskraven enligt EU-standard innebär inte att det med säkerhet går att avgöra vad reningsverket klarar av i verkligheten. Testerna är inte anpassade till verkliga förhållanden och totalhalt kväve och hygienparametrar såsom utgående halter av bakterier testas ofta inte över huvudet och ingår inte som en del i standarden. Det har gjorts tester som visat att

reningsverk som är testade enligt EU-standard i faktiskt drift inte uppfyller de krav på rening som ställs. Nämnden har efterfrågat rapporter från de tester som utförts men inte fått ta del av några sådana. Anläggningen kräver också skötsel för att fungera optimalt. Mot bakgrund av det ifrågasätts även anläggningens robusthet.

Kommunen har en kretsloppsanpassad lösning där WC-vatten samlas i en sluten tank på fastigheten. Kväve och fosfor från vattnet återförs därefter till produktiv åkermark genom kommunens försorg. Nämnden känner inte till något motsvarande system för återföring av kväve och fosfor från minireningsverk.

Sammantaget menar nämnden att prestandan för minireningsverket inte är tillräckligt utredd samt att minireningsverket inte är tillräckligt robust.

B J har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande. Det eventuella utsläppet från minireningsverket av kväve skulle inte påverka Gullmarn. Påverkan från enskilda avlopp är endast ett par promille av den totala kvävepåverkan på vatten-området. Nämnden överdriver också problemet med övergödning i Gullmarn. De flesta parametrar visar god eller hög status för näringsämnen.

Utsläppspunkten är inte placerad i en badvik utan i en småbåtshamn från vilken botten sluttar mycket brant. Vattenomsättningen kan förutsättas vara god. Utöver det har en bäck sitt utlopp precis bredvid utsläppspunkten vilket gör att vattnet kommer att spädas ytterligare.

Reningsverket omfattas av en harmoniserad standard enligt Europaparlamentets och rådets förordning nr 305/2011/EEG av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter (byggproduktförordningen) som anger hur tester ska gå till. En nationell myndighet får då inte ställa andra krav.

Minireningsverket når upp till kravet på hög skyddsnivå enligt de tester som utförts. Eventuella läkemedelsrester bryts ner mycket väl i ett minireningsverk. Vattnet som släpps ut från reningsverket blandas omgående ut med vatten med lägre pH och kommer ha ett pH-värde som understiger gränsvärdena för fisk- och musselvatten

innan det når Gullmarn. Det stämmer inte att det är skadligt att släppa ut vatten med högt pH. Tillförseln av kalcium och kisel kan snarare anses gynnsamt.

De kumulativa effekterna som skulle uppstå om samtliga fastighetsägare i området skaffade ett liknande reningsverk skulle snarare vara positiva för omgivningen. Även BDT-vatten tas omhand i minireningsverket vilket inte sker i den av kommunen föreslagna lösningen.

Vad gäller anläggningens robusthet menar B J att invändningen om detta från nämnden saknar relevans då det regleras i de villkor som ställs upp för tillståndet och som han därmed är bunden att följa. Det alternativ som kommunen förespråkar, med slutna tank och markbädd är inte ett mer robust alternativ.

Minireningsverket ger möjlighet till återföring av fosfor. Insamling och återföring sker genom tillverkaren av minireningsverket, vid oklarheter kan detta följas upp genom tillsyn. Insamling skulle även kunna ske genom det redan etablerade systemet som kommunen ansvarar för. Det finns inga motsvarande återföringsmål för kväve som det finns för fosfor och det ifrågasätts i vilken mån kväve faktiskt kan återvinnas då kväveförlusten blir stor vid hygienisering, transport och spridning.

Det skulle bli mycket dyrare än vad kommunens beräkning antyder om B J skulle ansluta sig till kommunens system då han skulle behöva byta ut befintligt avlopp. Vad de olika alternativen kostar saknar dessutom relevans då det inte finns något stöd för att det billigaste alternativet är det som ska väljas.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat remissyttrande från Havs- och vattenmyndigheten, nedan HaV. Av yttrandet framgår att HaV delar nämndens bedömning avseende Gullmarns Centralbassängs status och anger att den ekologiska statusen är måttligt på grund av övergödning och att vattenmyndigheten har fastställt miljö kvalitetsnormen god ekologisk status med tidsfrist 2021. Även HaV anger att Gullmarn påverkas i betydande grad av utsläpp från enskilda avlopp och anger vidare

att många olika åtgärder måste vidtas för att förbättra statusen. Den grunda badviken motiverar att robusta reningsanläggningar med hög reducering avseende smittämnen används. Det känsliga området ställer vidare höga krav på rening av fosfor och kväve.

HaV anser inte att den föreslagna anläggningen är tillräckligt robust. Vidare anser HaV att anläggningen inte uppfyller miljöbalkens krav på en kretsloppsanpassad lösning. HaV känner inte heller till att det finns något fungerande insamlings- och återförings-system för filter. Den valda tekniken, med fosforfälla, är en relativt oprövad teknik och det kan bland annat ifrågasättas hur effektiv den är avseende rening av bakterier, framförallt vid lägre pH.

HaV delar nämndens bedömning och anser att ansökan ska avslås eftersom anläggningen inte uppfyller miljöbalkens krav på en kretsloppsanpassad lösning. Detta trots att anläggningen bedöms nå upp till kraven på hög skyddsnivå.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet och utgångspunkter för bedömningen

Frågan i målet är om den avloppsanläggning (minireningsverk av typ Ecobox S1) som B J sökt tillstånd för uppfyller de miljö- och hälsoskydds krav som bör ställas på en avloppsanläggning för WC- och BDT-vatten i det aktuella området.

En utgångspunkt vid bedömningen av om tillstånd ska ges till en sökt verksamhet är att verksamhetsutövaren är skyldig att visa att hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kap. iakttas. Det är alltså verksamhetsutövaren som ska visa att anläggningen uppfyller relevanta krav för att verksamheten inte ska medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Vid bedömningen av tillåtligheten ska redan risken för olägenhet beaktas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Verksamhetsutövarens utredningsskyldighet är långtgående (se MÖD 2002:21). Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska hänsyn tas till förhållandena i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beakta vad följden skulle bli av en generell

utbredning av avloppsanläggningar liknande den tillståndssökta (se bl.a. RÅ 1994 ref. 59 och MÖD 2006:27).

Hällebäckebugten i Gullmarn, dit vattnet från avloppsanläggningen ska ledas, är en del av Gullmarsfjorden som är ett Natura 2000-område, marint naturreservat och omfattas av skydd för fisk- och musselvatten. Den vattenförekomst som främst berörs av utsläpp från Hällebäcksområdet är Gullmarns Centralbassäng. Nämnden har bedömt att det för den aktuella recipienten råder hög skyddsnivå för både miljöskydd och hälsoskydd enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:7) om små avloppsanordningar för hushållspillvatten. B J delar nämndens uppfattning. Mark- och miljööverdomstolen finner ej skäl att göra någon annan bedömning. Anläggningen ska därmed som utgångspunkt nå upp till kravet på en hög skyddsnivå enligt Naturvårdsverkets allmänna råd. Utöver det ska anläggningen uppfylla övriga krav i miljöbalken avseende exempelvis lokalisering i 2 kap. 6 §.

Betydelsen av CE-märkning av byggprodukter

Den aktuella avloppsanläggningen är CE-märkt och omfattas av en harmoniserad standard enligt byggproduktförordningen. För en sådan byggprodukt ska tillverkaren upprätta en prestandadeklaration. Genom CE-märkning garanterar tillverkaren att deklarerad prestanda stämmer överens med den faktiska. Medlemsländerna ska utgå ifrån att en prestandadeklaration är korrekt och får heller inte förhindra tillhandahållande eller användning av CE-märkta produkter, under förutsättning att den angivna prestandan motsvarar kraven för sådan användning i landet. (Se prop. 2012/13:93 s. 21. Se även Mark- och miljööverdomstolens dom 2014-07-03 i mål P 11899-13.)

I punkten 3 i preambeln till byggproduktförordningen anges att förordningen inte bör inverka på medlemsstaternas rätt att ange de krav som de anser nödvändiga för att säkerställa skyddet av hälsa, miljö och arbetstagare när byggprodukterna används. Motsvarande synsätt följer av de svenska förarbetena (se prop. 2012/13:93 s. 20.)

Mot bakgrund av vad som nu redovisats konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att CE-märkningen inte hindrar att sådana krav enligt den svenska miljölagstiftningen uppställs som bedöms nödvändiga för att säkerställa skyddet av hälsa och miljö.

Bedömningen i detta fall

B J har påstått att anläggningen når upp till en reningsgrad motsvarande hög skyddsnivå enligt NFS 2006:7 och att tester har utförts enligt den europeiska standarden (SS-EN 12566-3). Enligt standarden ska BOD (biologisk syreförbrukning), COD (kemisk syreförbrukning), SS (torrsubstans), temperatur, total energiförbrukning och dagligt hydrauliskt flöde testas. Övriga parametrar såsom pH, kväve och fosfor kan mätas men ingår inte som standard i testerna. B J hänvisar till att tester har utförts avseende BOD, kväve, fosfor och bakterieavdödning och att resultatet har överträffat nivån hög skyddsnivå. Såsom det får förstås menar B J att BOD, kväve och fosfor har testats inom ramen för den europeiska standarden. Hur bakterieavdödning och pH-halt har testats framgår inte.

Mot bakgrund av att CE-märkningen ska vara den enda märkning som styrker byggproduktens överensstämmelse med angiven prestanda utgör prestandadeklarationen ett viktigt underlag vid tillståndsprövningen. Det är verksamhetsutövarens ansvar att redovisa prestandadeklarationen för tillståndsmyndigheten. Någon sådan deklARATION avseende nu aktuell anläggning har inte presenterats i målet. Det saknas därmed tillräckligt stöd i utredningen för påståendet att anläggningen når upp till en reningsgrad motsvarande hög skyddsnivå för kväve och fosfor.

B J menar vidare att utsläppspunkten är lämpligt lokaliserad och att det vatten som släpps ut från anläggningen inte kommer att påverka Gullmarn negativt då bland annat pH-värdet kommer att ha reducerats tillräckligt i utsläppsvattnet samt att bakterierening kommer att ha skett till 99–100 procent. Till grund för detta hänvisas till ett telefonsamtal med professor Gunno Renman på KTH, ett produktblad avseende fosforfilter samt ett antal rapporter. Det finns dock ingen utredning avseende det nu aktuella reningsverket i förhållande till vald lokalisering av utsläppspunkten.

Med hänsyn till Gullmarns känslighet bör tillstånd prövas restriktivt så att bevarandestatusen för vattenområdet inte riskerar att påverkas negativt. Höga krav bör därför ställas på verksamhetsutövaren att visa att åtgärden inte riskerar att påverka den känsliga miljön på ett negativt sätt. Vid en sammantagen bedömning anser Mark- och miljööverdomstolen att tillräcklig utredning inte har presenterats som medför att det aktuella minireningsverket kan godtas i detta fall.

Mark- och miljööverdomstolen bifaller därför nämndens överklagan och upphäver mark- och miljödomstolens dom samt fastställer nämndens avslagsbeslut.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg och Peder Munck, tekniska rådet Mikael Schultz samt tf. hovrättsassessorn Christoffer Sheats, referent.

Föredragande har varit Mathilde Ramel.



VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-04-27
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 363-15

KLAGANDE

B J

Ombud: Advokat M F

MOTPART

Samhällsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun, 451 81 Uddevalla

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 27 november 2014,
dnr 505-14833-2014 E, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till avloppsanläggning på fastigheten X i Uddevalla kommun

DOMSLUT

Med bifall till överklagandet upphäver mark- och miljödomstolen underinstansernas beslut och ger B J tillstånd till inrättande av sökt minireningsverk på fastigheten Uddevalla X.

För tillståndet gäller följande villkor.

1. Utgående renat avloppsvatten från minireningsverket ska uppfylla följande funktionskrav med avseende på rening.
BOD₇ >90%
P-tot >90%
N-tot >50%
2. Fosforfilter ska bytas när utgående fosforhalt överstiger 1,0 mg/l.
3. Fastighetsägaren ska se till att ett serviceavtal upprättas och följs samt att anläggningens funktion kontrolleras regelbundet. Senast den 31 december varje år eller när tillsynsmyndigheten anser det påkallat ska fastighetsägaren till tillsynsmyndigheten redovisa provtagningskontroll som minst utvisar anläggningens reningsfunktion enligt punkten 1.
4. Idrifttagande av anläggningen ska föregås av att fastighetsägaren upprätthåller en aktuell drifts- och underhållsinstruktion för avloppsanordningen samt att ut-

Dok.Id 295794

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

gående renat avloppsvatten ska anslutas till ett för området gemensamt avledningssystem.

5. Idrifttagande av anläggningen ska föregås av tillsynsmyndighetens beslut om kontrollprogram för anläggningen, därvid ankommer det på tillsynsmyndigheten att besluta om erforderlig provtagning och hur den närmare bör ske.
-

BAKGRUND

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun (sedan den 1 januari 2015 Samhällsbyggnadsnämnden; nedan Nämnden) avslog i beslut den 10 mars 2014, D 0172, B Js ansökan om tillstånd till inrättande av avloppsanläggning – minireningsverk av typen Ecobox S1 för rening av WC- och BDT-vatten – på fastigheten Uddevalla X.

Beslutet fastställdes av Länsstyrelsen i Västra Götalands län (nedan Länsstyrelsen) genom det nu överklagade beslutet, se bilaga 1.

YRKANDEN

B J har yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av Länsstyrelsens beslut, ska upphäva Nämndens beslut och meddela tillstånd för den ansökta avloppsanläggningen med följande villkor.

1. Utgående renat avloppsvatten från minireningsverket ska vid normal drift uppfylla följande funktionskrav med avseende på reningsgrad.

BOD ₇	>90%
P-tot	>90%
N-tot	>50%
2. Fosforfilter ska bytas när utgående fosforhalt överstiger 1,0 mg/l.
3. Utgående renat avloppsvatten ska anslutas till ett för området gemensamt avledningssystem.
4. Fastighetsägaren ska tillse att anläggningens funktion kontrolleras regelbundet. Senast den 31 december varje år ska fastighetsägaren till tillsynsmyndigheten redovisa provtagningskontroll som utvisar anläggningens reningsfunktion enligt punkten 1.
5. Fastighetsägaren ska upprätthålla en aktuell drifts- och underhållsinstruktion för avloppsanordningen.

Nämnden har motsatt sig ändring av det överklagade beslutet.

UTVECKLANDE AV TALAN

B J har till stöd för sin talan anfört bl.a. följande.

Minireningsverket

Det utgående renade vattnet uppfyller de krav som ställs vid en hög skyddsnivå enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:7) om små avloppsanordningar. Minireningsverket har genomgått EU-standardiserad test (EN 12566-3) som visar att produkten väl uppfyller de uppställda kraven. Det aktuella filtret har dessutom en mycket hög effektivitet när det gäller bakterieavdödning (över 99 procent). Den aktuella reningstekniken är mycket driftsäker. I vattengången finns inga delar som åldras och vattnet leds med självfall. Inga kemikalier behöver tillsättas. En fördel är också att allt avloppsvatten från fastigheten, både från WC och BDT omhändertas, renas och kan kontrolleras vid behov. Det aktuella fosforfiltret omhändertas och all fosfor återvinns.

Område med behov av hög skyddsnivå

Han delar uppfattningen att den valda avloppsanordningen behöver ha en hög skyddsnivå. I Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:7) om små avloppsanordningar för hushållspillvatten delas kraven på små avloppsanordningar in i en normal och en hög skyddsnivå. Det aktuella minireningsverket uppfyller väl den högre skyddsnivån och det har inte heller ifrågasatts.

Det har också lyfts fram att recipienten Gullmarsfjorden utgör Natura 2000-område och att det föreligger problem med övergödning. När det gäller reningsgrad för när-salter uppnår det aktuella reningsverket en mycket hög reningsgrad när det gäller fosfor – 95 procent. När det gäller kväve renas ca 54 procent. Dessutom omvandlas en betydande del av det inkommande kvävet till nitratkväve som när det når recipienten till större delen omvandlas till kvävgas då det kommer i kontakt med denitrifikationsbakterier i naturen. Således är kvävet reducerat med 70 procent när det når Gullmarn. Tillförseln av fosfor och kväve från samtliga enskilda avlopp utgör proportionellt sett en begränsad del av det fosfor och kväve som enligt uppgifter i databasen VattenInformationSystem Sverige (VISS) beräknas tillföras Gullmarn.

För det fall samtliga enskilda avlopp skulle nå samma reningsgrad som den nu föreslagna skulle det ske en markant minskning av bidraget från gruppen enskilda av-

lopp. Enligt VISS nås god eller hög ekologisk status för samtliga biologiska kvalitetsfaktorer för vattenförekomsten Gullmarn, utom för kvalitetsfaktorn bottenfauna, som når måttlig status (enligt expertbedömning). Det borde därför också vara viktigt att så långt som möjligt reducera BOD₇. Det aktuella minireningsverket når en reduktionsgrad på 98 procent.

Vidare har närheten till dricksvattentäcker förts fram som en omständighet som talar mot att tillstånd skulle kunna meddelas. Det aktuella minireningsverket medför en mycket långtgående rening av bakterier (mellan 99–100 procent). Det renade och hygieniserade avloppsvattnet kommer, tillsammans med BDT-vatten från annat håll, att ledas till recipient i gemensamt avledningssystem. Det föreligger inte någon risk för att grundvatten eller dricksvattenbrunnar kommer att påverkas.

Sammantaget uppfyller den ansökta avloppsanordningen mycket högt ställda krav och måste fullt ut anses uppfylla de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Ökad risk för att kravet på robusthet inte uppfylls

Det har påståtts att det aktuella minireningsverket skulle ha en ”begränsad robusthet”. Med detta synes avses att reduktionsförmågan är beroende av att fastighetsägaren regelbundet utför skötsel och underhåll. Det skulle därför inte enligt Länsstyrelsen med tillräcklig säkerhet kunna garanteras att det inte föreligger risk för påverkan på Gullmarsfjorden eller närliggande dricksvattentäcker om den aktuella anläggningen tillåts på platsen. Enligt Nämnden och Länsstyrelsen skulle de kumulativa effekterna av tillståndsgivning medföra en generellt ökad risk för att kravet på robusthet inte skulle uppfyllas, även om en enskild fastighetsägare klarar av att sköta sin anläggning så att dess reduktionsförmåga upprätthålls.

Nämndens och Länsstyrelsens slutsatser bygger i denna del sannolikt på två missförstånd. Dels måste de ha missförstått hur den aktuella reningsanläggningen fungerar, dels måste de ha missuppfattat omfattningen av det underhåll som behövs. För det första är avloppsanordningen och reningsprocesserna inte känsliga. Reningen sker genom en stabil process. Ett befarat eftersatt underhåll kommer inte att leda till att reningsverket slutar fungera eller att reningsprocessen havererar. Reningsprocessen är tvärtom robust. Ett eftersatt underhåll skulle successivt resultera i en för-

sämrad reningsgrad, men det skulle ske långsamt. Den aktuella anläggningen är dessutom försedd med larm som aktiveras vid nedsatt funktion och vattnet kan vid varje enskild tidpunkt kontrolleras. För det andra är skötseln av anläggningen enkel. Tömning av slamavskiljaren behöver ske mindre sällan än tömning av den slutna tank som kommunen har föreslagit, där tömning behöver ske mellan 3–6 gånger oftare än vad som gäller vid användning av det aktuella minireningsverket. Byte av fosforfilter behöver ske först efter ca 3 år och filtret slutar inte fungera utan har endast en något sämre funktion.

Det man bortser ifrån är emellertid att det påstådda problemet med ”*begränsad robusthet*” helt kan åtgärdas genom villkor i tillståndet som reglerar krav på verksamhetsutövarens egenkontroll. Han har föreslagit att tillståndet förenas med sådana villkor som reglerar dennes skyldighet att regelbundet kontrollera anläggningens funktion. Varje år ska således fastighetsägaren till tillsynsmyndigheten redovisa provtagningskontroll som utvisar anläggningens reningsfunktion och att uppställda krav på reningen uppfylls. För de fall fastighetsägaren har ett serviceavtal kan denne enkelt skicka in de uppgifter som leverantören tillhandahåller vid provtagning, alternativt att fastighetsägaren låter anlita någon för provtagning. Tillsynsmyndigheten kan inom ramen för sin tillsyn kontrollera att anläggningen uppfyller uppställda krav. Att anläggningen kan kräva något mer tillsyn från tillsynsmyndigheten än den av Nämnden förespråkade lösningen är inte i sig ett giltigt skäl att förbjuda den aktuella anläggningen (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 november 2013 i mål nr M 5622-13). Vid bedömning av vilka krav som ska ställas måste beaktas att det jämlikt 26 kap. 9 § miljöbalken inte får tillgripas mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet. Ett krav på egenkontroll är mindre ingripande än ett förbud. Det krav som skulle ställas på myndighetens tillsyn kan inte anses omfattande.

Även om samtliga fastighetsägare skulle installera minireningsverk av aktuellt slag skulle således de kumulativa effekterna inte bli oacceptabla, tvärtom skulle det leda till väsentligt minskade utsläpp av näringsämnen och syreförbrukande ämnen, samt en väsentligt minskad risk för spridning av bakterier och smittämnen än i förhållande till den situation som råder idag.

Jämförelse med den av Nämnden förespråkade lösningen

Nämnden har tagit fram ett system där fastighetsägarna ”frivilligt” ska installera en sluten tank för insamling av WC-avlopp och där avloppsvatten avleds separat. Nämnden står sedan för hämtning av insamlat avloppsvatten och kör det till jordbrukare som tar emot det vid sina anläggningar där slammet behandlas med urea och därefter återförs till åkermark. Systemet kan säkert också uppfylla miljöbalkens allmänna hänsynsregler, även om det i förhållande till den nu aktuella lösningen har ett antal nackdelar. Det handlar emellertid inte om att bestämma vilken lösning som är bäst, utan om den föreslagna avloppsanordningen är tillräckligt bra. Enligt fast praxis ska det finnas en möjlighet för en fastighetsägare att välja den lösning som passar denne bäst, under förutsättning att denna lösning uppfyller högt ställda miljökrav och det gör det aktuella minireningsverket. Den aktuella anordningen uppfyller de krav som ställts upp i andra liknande sammanhang (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 juni 2008 i mål M 5230-07). För hans del skulle nämndens system leda till att han måste dra en ny separat avloppsledning från toaletten och skaffa en annan typ av WC. Att dra en ny avloppsledning kommer att innebära ett stort ingrepp i byggnaden där fuktskikt måste brytas och återställas.

För det fall Nämnden anser att det finns ett behov av att inrätta en allmän VA-anläggning i området finns det möjlighet och skyldighet att tillämpa 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Nämnden har till stöd för sin inställning anfört bl.a. följande.

Gemensamt ledningsnät i Hälleback

Lantmäteriförrättningen för områdets gemensamma utloppsledningar för renat BDT-vatten har vunnit laga kraft under sommaren 2014. Förrättningen omfattar sammanlagt 56 fastigheter, däribland X. Många av dessa 56 fastigheter har ansökt om tillstånd för att inrätta reningsanläggningar för sitt BDT-vatten (och för de fåtal fastigheter som fortfarande släpper ut toalettavloppsvatten även en sluten tank för detta). Majoriteten av de som ansökt har även beviljats tillstånd, övriga som ansökt avvaktar handläggning.

Uddevallas kretsloppssystem

Krav på kretslopp och återföring av näringsämnen ökar. Havs- och vattenmyndigheten har haft i uppdrag att utreda hur kraven på enskilda avlopp ska se ut och en rapport lades fram under 2014. I rapporten föreslås bland annat krav på ökad näringsåterföring till jordbruket. Systemet som finns i Uddevalla kommun bygger på källsortering av avloppsfraktioner där vatten från vattenklosett aldrig blandas upp med bad-, disk- och tvättvatten. Syftet är att nå en återföring av både kväve och fosfor från toalettavloppet till produktiv åkermark samt att minska belastningen av samma ämnen till känsliga recipienter.

Spolmängd och tömning av tanken

Då en sluten tank används finns flera nyttor med att enbart ansluta snålspolande toalett/er. En av anledningarna till detta är att lantbrukaren i mottagarändan har ett intresse av att hantera en så näringskoncentrerad produkt som möjligt. En annan är att renhållningen inte behöver transportera en stor del vatten, men den för den enskilda fastighetsägaren kanske viktigaste anledningen till att ha en så snålspolande toalett som möjligt är att slippa tömma tanken onödigt ofta och med det nå en lägre tömningsavgift.

Bad-, disk- och tvättvattnet

Då en sluten tank används för en fastighets WC-vatten behöver fortfarande hushållets BDT-vatten renas, främst från BOD då större delen av både kväve och fosfor finns i toalettinnehållet. I Hälleback har de olika fastigheterna en lokal rening av sitt BDT-vatten, ofta inom den egna tomten, innan vattnet ansluts till den gemensamma utloppsledningen. BDT-vatten släpps alltså inte ut orenat.

B J har i bemötande anfört bl.a. att nämnden inte ska ställa krav på att en specifik lösning måste anammas. Genom den av Nämnden förespråkade lösningen försöker man införa en specifik kommunal lösning för avloppshantering samtidigt som man slipper ta ansvaret.

DOMSKÄL

Förevarande ansökan avser tillstånd till inrättande av ett minireningsverk för rening av WC- och BDT-vatten på fastigheten X. Fastigheten är en del av ett fritidshusområde om cirka 60 fastigheter belägna invid Gullmarsfjordens östra sida.

Enligt 9 kap. 7 § första stycket miljöbalken ska avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljö inte uppkommer. För detta ändamål ska lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras. Vilka krav som ska ställas på en sådan anordning eller inrättning följer av miljöbalkens generella försiktighetsprincip i 2 kap. 3 § som föreskriver att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Kraven gäller enligt 2 kap. 7 § miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Enligt den grundläggande bevisbörderegeln i 2 kap. 1 § miljöbalken ankommer det på utövaren att också visa att effekterna inte är oacceptabla ur miljösynpunkt.

Som framgår av nyssnämnda bestämmelser kan krav på någon viss avloppslösning inte hävdas från det allmännas sida. I varje enskilt fall får istället göras en individuell bedömning med beaktande av de krav som är påkallade utifrån platsens förutsättningar, recipientens känslighet etc. Vid denna bedömning kan emellertid inte bortses från följderna av en generell tillståndsgivning av en viss avloppslösning inom det aktuella området (jfr bl.a. MÖD 2006:53). Av det sagda följer att av Nämnden förordat system, om än att det synes väl inarbetat, inte har något givet företräde framför det nu ansökta minireningsverket.

Gullmarsfjorden, som är recipient för tillämnat renat avloppsvatten, är både Natura 2000-område och marint naturreservat. Enligt VattenInformationSystem Sverige (VISS) är vattenförekomsten Gullmars centralbassäng (SE581700-113000) ekologiska status klassificerad som måttlig på grund av övergödningssproblem främst med påverkan från land. Av handlingarna i målet framgår även att tänkt lokalisering innebär närhet till enskilda dricksvattentäkter. Mot denna bakgrund finner mark- och

miljödomstolen att det är motiverat att ställa krav på hög skyddsnivå enligt vad som följer av Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:7) om små avloppsanordningar för hushållspillvatten. Utredningen i denna del visar härvid inte annat än att minireningsverket ifråga uppfyller kraven på denna skyddsnivå. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl för att ställa krav på en än mer långtgående rening (jfr 2 kap. 7 § miljöbalken).

Mark- och miljödomstolen övergår härefter till frågan om den aktuella anläggningen kan godtas utifrån att den långsiktiga reningsfunktionen är avhängig viss regelbunden skötsel och underhåll, alltså vad underinstanserna benämner som kravet på ”robusthet”. B J har ingående, vilket också framgår av ingiven produktbeskrivning, redogjort för reningsanläggningens funktion jämte behov av skötselåtgärder; bl.a. har blivit upplyst om att anläggningen med automatik slår larm vid försämrad reningsförmåga. Enligt NFS 2006:7 kan anordningar förväntas uppnå godtagbara utsläppsnivåer om de klarar dessa i funktionstester utförda enligt bl.a. SS EN 12566-3:2005-metoden. Enligt B J har minireningsverket genomgått detta EU-standardiserade test som visar att produkten uppfyller de uppställda kraven.

En anläggning av förevarande slag ställer förvisso högre krav på fastighetsägaren jämfört med av Nämnden förordat system. Såväl behovet som omfattningen av de tillsynsåtgärder som är påkallade för att långsiktigt upprätthålla reningskapaciteten i aktuellt fall är dock av tämligen enkelt slag varför det av detta skäl inte föreligger hinder mot att tillåta anläggningen. De åtgärder som B J åtagit sig genom förslagna villkor borgar härvid ytterligare för att motverka funktionsförsämringar.

Sammanfattningsvis anser mark- och miljödomstolen att avloppsvattnet genom sökt minireningsverk, oaktat de höga skyddsvärdena och statusen hos recipienten samt förhållandena inom området i övrigt, kan renas i den utsträckning att det inte uppkommer någon olägenhet för människors hälsa eller miljön. Denna bedömning står orubbad även med beaktande av vad som kan bli följderna av en generell tillståndsgivning till minireningsverk för omhändertagande av WC- och BDT-vatten på fastigheter belägna i området. Då utgående renat avloppsvatten ska anslutas till

ett för området gemensamt avledningssystem bedöms någon risk för påverkan på vattentäkter inte heller föreligga.

De villkor som B J har föreslagit för tillståndet finner mark- och miljödomstolen ändamålsenliga och väl avvägda, men bör kompletteras för att Naturvårdsverkets riktlinjer i NFS 2006:7 som avser en hög skyddsnivå säkerställs. I händelse av att ytterligare försiktighetsmått erfordras ankommer det på tillsyns-myndigheten att inom ramen för tillsyn och kontrollprogram förelägga sökanden om att uppfylla ytterligare kontroll- och reningskrav. Om det efter provtagning visar sig att anläggningen uppfyller de krav som kan ställas på rening av fastigheternas avloppsvatten behöver inte några ytterligare villkor ställas. Om det däremot visar sig att tillräcklig rening inte erhålls bör det ställas krav på ytterligare åtgärder för att nå önskad rening av avloppsvattnet.

Tillstånd ska därför lämnas i enlighet med de närmare villkor som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 18 maj 2015.

Susanne Lindblad

Jolanta Green

I domstolens avgörande har deltagit tf. rådmannen Susanne Lindblad, ordförande, och tekniska rådet Jolanta Green. Föredragande har varit beredningsjuristen Olof Petersson.